

Een Groenstaartglansspreeuw bij Groningen

Wouter Peters

In Eelderwolde bij de noordelijke ingang van de Hoornse Plas werd op 20 mei 2003 een 'onbekende vogel' gesignaleerd. In de daaropvolgende dagen werd deze vogel op dezelfde plek herhaaldelijk en door verschillende mensen waargenomen.

Tot zo'n dertig jaar geleden was vogelen in deze streken nog relatief gemakkelijk. Je kocht een Kist' en kon er vrij zeker van zijn dat je er alles in kon vinden wat je in het veld tegen kon komen. Een hoogst enkele echte, nieuwe dwaalgast die op eigen vleugels naar hier was komen overwaaien natuurlijk daargelaten (uitzonderingen die regels bevestigen blijf je houden).

Nu niet meer. Een ander soort vogelliefhebber heeft daar wel voor gezorgd. Een bonte verzameling ontsnapte kooi- en vijvervogels van over de hele wereld heeft de zaak inmiddels

flink gecompliceerd. Als je tegenwoordig elke vogel die je tegenkomt op naam wilt kunnen brengen, heb je niet meer genoeg aan een goede regionale veldgids.

Omdat geen van de waarnemers de vogel op naam kon brengen kwam het beestje ter sprake in het forum van de website van Avifauna Groningen.² Ik citeer: "formaat: iets groter dan een merel; kleur: bovenkant blauw/groen, onderkant zwart (...) alpenkraai heeft overeenkomsten met de onbekende vogel, maar is wel groter" (Marjan de Jonge) en "zo groot als een

Grote Lijster, egaal blauw, violette glans, zwarte snavel en zwarte poten (...) deftig hippend, rechtop staand, ongeringd,..... maar rode ogen en tam" (Gert Oelen).

Uit de hier gegeven beknopte beschrijvingen kreeg ik het vermoeden dat het kon gaan om een van de glansspreeuwen van het geslacht *Lamprotornis*, een groep vogels waaruit ik verschillende soorten heb leren kennen in de jaren die ik in zuidelijk Afrika doorbracht. Afgaande op de beschrijvingen kwam ik op een mogelijke Roodschouderglansspreeuw *Lamprotornis nitens*. Hoewel deze wat kleiner is dan een Grote Lijster (zie tabel) is dit de grootste van de in aanmerking komende lamprotornissoorten en uiterekend van deze soort had ik enkele fraaie foto's gemaakt in Namibië. Mijn vermoeden dat het om een van deze spreeuwen zou gaan, werd bevestigd direct nadat ik die foto's bij het forum had geplaatst.

Soort	Lengte
Merel	25 cm
Grote Lijster	27 cm
Alpenkraai/Alpenkauw	40/38 cm
Spreeuw	21 cm
Roodschouderglansspreeuw	23-25 cm
Groenstaartglansspreeuw	21-23 cm
Blauwoorglansspreeuw	18-20 cm
Bronsstaartglansspreeuw	21-22 cm

Tabel - Lengtematen van de in de verschillende beschrijvingen genoemde soorten.

Het aantal soorten dat bij het geslacht *Lamprotornis* wordt ingedeeld, loopt enigszins uiteen bij de verschillende taxonomen. Sibley & Monroe³ noemen er twintig, Dowsett & Forbes-Watson⁴ negentien en Walters⁵ zeven-tien. De verschillen worden voornamelijk veroorzaakt door indeling van enkele soorten bij

andere geslachten (*Spreo* en *Coccycolius*). De soorten waarover ze van mening verschillen wijken namelijk wat sterker af van het typische, overwegend blauw/groen metaalglanzende voorkomen dat de zestien soorten waarover ze het wel eens zijn alle vertonen.

De kleur van het metaalachtig glanzend verenkleed dat in groene, blauwe, violette en soms purperrode kleuren oplicht, wordt niet veroorzaakt door kleurpigmenten maar uitsluitend door lichtbreking.

Sommige soorten hebben een lange staart maar bij de meeste is die relatief kort. De kleur van de ogen kan wit, geel, oranje, rood of bruin zijn. Snavel en poten zijn zwart. Alle lamprotornisspreeuwen leven in Afrika en wel ten zuiden van de Sahara. Ze leven van insecten, vruchten en zaden, sommige zuigen ook nectar van aloë-soorten of eten bloemen.

Terug naar de vogel die bij de Hoornse Plas werd aangetroffen. Toch wel benieuwd om een oude bekende van ver weg hier vlakbij weer te kunnen zien ben ik zelf ook naar deze vogel op zoek gegaan, ditmaal gewapend met mijn vertrouwde en aardig versleten veldgids voor zuidelijk Afrika. Ik vond hem direct en al bij de eerste blik leek mij Roodschouderglansspreeuw niet waarschijnlijk. Daar was hij wat te klein (ik vond hem maar nauwelijks groter dan een Spreeuw) en te gedrongen voor. Hij liet zich uitgebreid en van alle kanten bekijken en liet me zelfs tot op anderhalve meter toe. Ik herkende hem meteen, onmiskenbaar Groenstaartglansspreeuw *Lamprotornis chalybaeus*.

Deze vogel heeft de oorstreek duidelijk donker afgetekend tegen de rest van het verenkleed. Bij Roodschouder is dit nauwelijks het geval (helaas geeft de schaduwwerking bij mijn foto's wel een beetje die indruk). Purperrode glans op de veren bij de schouders ontbrak geheel. Bij Roodschouder is dat als hij zit doorgaans nauwelijks zichtbaar maar als hij vliegt

is het wel te onderscheiden. De toppen van de vleugeldekveren laten op de vleugel duidelijk een dubbele rij zwarte vlekjes zien, waarbij de bovenste (kortere) rij vlekjes nagenoeg net zo duidelijk afgetekend is als de onderste rij. Bij Roodschouder is hooguit een enkele rij vlekjes enigszins zichtbaar (zie bijgaande foto's van deze soort. Helaas heb ik Groenstaart niet voor de lens gehad). Groenstaart maakt een gedrongen indruk vergeleken met Roodschouder, die groter maar slanker is (Roberts' *Birds of Southern Africa*⁶ laat zien dat de Roodschouder een lager gemiddeld gewicht heeft dan de Groenstaart). Bronsstaartglansspreeuw *L. chalcurus* (een soort van Oost-Afrika) lijkt ook op Groenshouder maar onderscheidt zich hiervan door een paarsachtige bronskleur op de staart en een slanker, minder gedrongen postuur (meer zoals van Roodschouder). Blauwoorglansspreeuw *L. chloropterus* is iets kleiner dan onze Spreeuw en bij deze is de bovenste rij zwarte vlekjes op de vleugel veel

minder duidelijk dan de onderste rij. De vogel heeft oranjegele (geen rode!) ogen maar dat geldt voor alle hier met naam genoemde lamprotornissoorten. Samen met de maat (iets groter dan onze Spreeuw) laat de vogel zich hiermee determineren als Groenstaartglansspreeuw. Dit is waarschijnlijk de meest wijd verspreide lamprotornisspreeuw van Afrika.

Hij komt voor van Senegal tot Eritrea en van Somalië tot Oost-Transvaal en Botswana.

De vogel bij de Hoornse Plas is zeker een kooivogel. Hij is duidelijk aan mensen gewend geraakt. Glansspreeuwen worden ook door kooivogelliefhebbers gehouden en ook in gevangenschap komen deze vogels tot broeden. Sommige voilièrehouders die een nest hebben te verzorgen, schijnen de kooi wel open te zetten om de oudervogels zelf het voedsel voor de jongen te laten zoeken. Het kan dus maar hoeft niet per se een ontsnapt exemplaar zijn.

1 Peterson R.T, Mountfort G. en Hollom P.A.D., vertaling en bewerking voor Nederland door Mr. J. Kist, *Vogelgids voor alle in ons land en overig Europa voorkomende vogelsoorten*, Amsterdam, 1954; laatste drukken Petersons *Vogelgids van alle Europese vogels*, Baarn.

2 Zie de onderwerpen *Onbekende vogel?* vanaf 20 mei 2003 en *Blauwe rotslijster met rode ogen???* vanaf 22 mei 2003 bij het discussieforum over waarnemingen op www.avifaunagroningen.nl

3 Monroe B.L. & Sibley C.G. *A World Checklist of Birds*, New Haven en Londen 1993.

4 Dowset R.J. & Forbes-Watson A.D. *Checklist of Birds of the Afrotropical and Malagasy Regions, Vol.1. Species Limits and Distribution*, Luik 1993.

5 Walters. M. *Complete Checklist Vogels van de wereld*, Baarn 1997.

6 Maclean G.L. Roberts' *Birds of Southern Africa*, 6e druk, Kaapstad 1993.

Roodschouderglansspreeuw
Foto's: Wouter Peters.